

KOMISE EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ

V Bruselu dne 30.5.2007
KOM(2007) 279 v konečném znění

BÍLÁ KNIHA

**Strategie pro Evropu týkající se zdravotních problémů souvisejících s výživou,
nadváhou a obezitou**

{SEK(2007) 706}
{SEK(2007) 707}

BÍLÁ KNIHA

Strategie pro Evropu týkající se zdravotních problémů souvisejících s výživou, nadváhou a obezitou

1. Úvod

Cílem této bílé knihy je stanovit integrovaný přístup EU k tomu, jak přispět k omezení nemocí způsobených špatnou výživou, nadváhou a obezitou. Bílá kniha navazuje na nedávné iniciativy Komise, zejména akční platformu EU pro stravu, fyzickou aktivitu a zdraví¹ a zelenou knihu „*Prosazování zdravé stravy a fyzické aktivity: evropský rozměr prevence nadváhy, obezity a chronických chorob*“².

V posledních třech desetiletích došlo u obyvatel EU k prudkému zvýšení úrovně nadváhy a obezity³, zejména u dětí, přičemž předpokládaný výskyt nadváhy v roce 2006 činil 30 %. To naznačuje zhoršující se trend špatné stravy a nízké úrovně fyzické aktivity u obyvatelstva EU, který podle očekávání může zvýšit budoucí úroveň řady chronických chorob, např. kardiovaskulární choroby, hypertenze, diabetu 2. typu, mozkové příhody, některých druhů rakoviny, poškození svalové a kosterní soustavy a rovněž řady duševních nemocí. Z dlouhodobého hlediska to povede k nepříznivému dopadu na očekávanou délku života v EU a ke snížení kvality života u mnoha lidí.

Rada⁴ Komisi opakovaně vyzývala, aby rozvinula opatření v oblasti výživy a fyzické aktivity, včetně závěrů Rady o obezitě, prosazování zdraví srdce a diabetu.

V rámci konzultací k zelené knize byla zjištěna velmi široká shoda názorů, že by Společenství mělo přispět k řešení těchto problémů, a to ve spolupráci s celou škálou různých zúčastněných stran na celostátní, regionální a místní úrovni⁵. Respondenti vyzdvihli potřebu souladu a soudržnosti politik Společenství a význam víceodvětvového přístupu. Zdůraznili význam EU při koordinaci opatření, např. shromažďování a šíření osvědčených postupů, jakož i potřebu vypracování akčního plánu EU a jasné zprávy pro zúčastněné strany. Po zelené knize následovalo usnesení Evropského parlamentu „*Prosazování zdravé stravy a fyzické aktivity: evropský rozměr prevence nadváhy, obezity a chronických chorob*“, které tyto zprávy posílilo.

¹ http://ec.europa.eu/health/ph_determinants/life_style/nutrition/platform/platform_en.htm.

² http://ec.europa.eu/health/ph_determinants/life_style/nutrition/green_paper/consultation_en.htm.

³ Problém nadváhy a obezity lze jednoduše vyjádřit jako **nadměrný příjem energie ze stravy plus snížený či nedostatečný výdej energie se rovná přebytku energie**, který se ukládá ve formě tělesného tuku.

⁴ Závěry Rady ze dne 2. prosince 2002 o obezitě (Úř. věst. C 11, 17.1.2003, s. 3), ze dne 2. prosince 2003 o zdravém životním stylu (Úř. věst. C 22, 27.1.2004, s. 1); ze dne 2. června 2004 o prosazování zdraví srdce (tisková zpráva: 9507/04 (Presse 163)); ze dne 6. června 2005 o obezitě, výživě a fyzické aktivitě (tisková zpráva: 8980/05 (Presse 117)); ze dne 5. června 2006 o prosazování zdravého životního stylu a prevenci diabetu 2. typu (Úř. věst. C 147, 23.6.2006, s. 1).

⁵ http://ec.europa.eu/health/ph_determinants/life_style/nutrition/green_paper/nutrition_gp_rep_en.pdf.

Jakákoliv opatření v této oblasti přijatá orgány veřejné správy, včetně opatření, která budou případně přijata na úrovni Společenství, musí vzít v úvahu tři činitele. Za prvé, v konečném důsledku odpovídá jednotlivec za svůj životní styl a za životní styl svých dětí, přičemž se uznává význam a vliv prostředí na jeho chování. Za druhé, pouze dobře informovaný spotřebitel je schopen přijímat racionální rozhodnutí. Konečně, optimální odezvy v této oblasti bude dosaženo prosazováním doplňkovosti a integrace různých příslušných oblastí politiky (horizontální přístup) a různých úrovní činnosti (vertikální přístup).

V některých oblastech jsou opatření prováděna především na celostátní nebo místní úrovni. Cílem opatření EU v těchto oblastech bude buď doplňovat a optimalizovat opatření přijatá na jiných rozhodovacích úrovních (na celostátní nebo regionální úrovni) nebo se zabývat otázkami, které samy o sobě spadají do příslušnosti politik Společenství. Některá opatření se týkají přímo fungování vnitřního trhu (jako požadavky na označování, povolení zdravotních tvrzení a postupy kontroly potravin) a jiná jsou součástí specifitějších rámců, jako jsou společná zemědělská politika (prostřednictvím společné organizace trhu s ovocem a zeleninou), iniciativy Komise v oblasti vzdělávání, regionální politiky (strukturální fondy) a v neposlední řadě v oblasti audiovizuální a mediální politiky. Komise rovněž hraje významnou úlohu při propojování zajímavých místních nebo celostátních iniciativ a při zřizování celoevropských mechanismů pro výměnu osvědčených postupů.

V důsledku zvyšujícího se globálního charakteru většiny průmyslových odvětví působících v oblasti potravin a výživy a v zájmu toho, aby se předešlo zvyšování další administrativní zátěže kvůli různým a případně odchylným vnitrostátním právním předpisům a aby byla posílena konkurenceschopnost v nové inovativní oblasti zakládající se na výzkumu, uvažuje se rovněž o jednom souboru opatření dotýčných hospodářských subjektů, která by byla koordinována na úrovni EU, namísto četných jednotlivých opatření na úrovni členských států.

2. ZÁSADY PRO OPATŘENÍ

Řešení této důležité otázky v oblasti veřejného zdraví vyžaduje integraci politik ve všech oblastech; od potravin a spotřebitele po sport, výchovu a dopravu. Obezita se vyskytuje více u osob z nižších sociálně-ekonomických skupin, což naznačuje, že je nutné věnovat zvláštní pozornost sociálnímu rozměru tohoto problému. V tomto dokumentu jsou nastíněny čtyři základní aspekty opatření.

Tato opatření musí být prováděna na všech rozhodovacích úrovních, od místní úrovně po úroveň Společenství. Co se týká opatření Společenství, ta musí být navržena buď provedením všech příslušných politik a činností Společenství, nebo musí doplňovat vnitrostátní politiky, považuje-li se to za vhodné, jak stanoví článek 152 Smlouvy o ES.

Za prvé, opatření by se měla zaměřit na odstranění základních příčin rizik souvisejících se zdravím. Tímto způsobem by opatření stanovená ve strategii měla přispět ke snížení všech rizik spojených se špatnou stravou a omezenou fyzickou aktivitou, včetně například rizik spojených s nadváhou.

Za druhé, popsaná opatření mají působit ve všech oblastech vládní politiky a na různých úrovních veřejné správy pomocí řady nástrojů, včetně právních předpisů, zřizování sítí, přístupů založených na partnerství veřejného a soukromého sektoru a účasti soukromého sektoru a občanské společnosti.

Za třetí, z důvodu efektivnosti bude strategie vyžadovat opatření od celé škály soukromých subjektů, např. potravinářského průmyslu a občanské společnosti, a účastníků na místní úrovni, např. škol a místních organizací.

Konečně (a co je možná nejdůležitější), v příštích letech bude nezbytné monitorování. Již nyní existuje řada činností zaměřených na zlepšení stravy a zvýšení fyzické aktivity a jejich počet rok od roku roste. Často se monitorování provádí jen nedostatečně či se neprovádí vůbec, což vede k omezenému posouzení, co funguje dobře, nebo zda je nutné opatření zlepšit či zásadně změnit.

3. PŘÍSTUP ZALOŽENÝ NA PARTNERSTVÍ

Komise se domnívá, že základním kamenem reakce Evropy, pokud jde o řešení výživy, nadváhy a obezity a zdravotních problémů s nimi spojených, musí být rozvoj účinných partnerství.

Rozvoj partnerství pro opatření na evropské úrovni

V březnu 2005 začala fungovat akční platforma EU pro stravu, fyzickou aktivitu a zdraví s cílem „vytvořit na evropské úrovni společné fórum pro všechny zúčastněné subjekty“⁶.

Cílem fóra je zavést dobrovolná opatření pro boj proti obezitě k doplnění a na podporu ostatních koncepcí. K členům patří organizace zastupující výrobní odvětví, výzkumné organizace a občanskou společnost v oblasti veřejného zdraví a spotřebitelů. V rámci své práce se členové zavázali, že učiní kroky, které mohou snížit obezitu. V březnu 2007 platforma zveřejnila nejnovější monitorovací zprávu o cílech, již bylo dosud dosaženo⁷.

Komise hodlá pokračovat v činnostech platformy a dále je rozvíjet jakožto hlavní nástroj při provádění této strategie. V rozmezí dvou let členové platformy zahájili v EU více než 200 iniciativ týkajících se stravy a fyzické aktivity. Mimoto došlo k pokroku směrem k dohodnutému cíli jasného a spolehlivého systému sledování závazků a dohodnuté koncepci rozvoje místních základů pro opatření (účast celostátních, regionálních a obecních orgánů).

Posílení místních sítí pro činnost

Konkrétních výsledků bude dosaženo pouze v plném partnerství a s přispěním místních zúčastněných stran. Jako součást tohoto příspěvku a k rozvoji společného přístupu a zajištění shodnosti cíle bude důležité vypracovat rámec pro činnost a vytvořit vhodná fóra, která mohou spojovat účastníky na různých úrovních. Platforma EU je jedním modelem, který by bylo možno napodobit na místní úrovni.

⁶ Charta platformy, březen 2005

http://ec.europa.eu/health/ph_determinants/life_style/nutrition/platform/docs/platform_charter.pdf.

⁷ http://ec.europa.eu/health/ph_determinants/life_style/nutrition/platform/docs/eu_platform_2mon-framework_en.pdf.

Komise se obecně domnívá, že takováto fóra by se mohla vyznačovat širokou účastí zúčastněných stran a koordinační úlohou vlády, aby bylo zajištěno, že opatření spadají do rámce veřejného zdraví. Komise objasnila své další úvahy na toto téma v podkladovém dokumentu „Zevšeobecnění myšlenky partnerství“⁸.

Členské státy by měly podporovat účast sdělovacích prostředků za účelem vypracování společných zpráv a kampaní.

Platforma již přispěla k tomu, že byla přijata opatření zúčastněných stran v celé řadě odvětví. Z toho důvodu a za účelem lepší spolupráce s vládami a efektivnější výměny postupů zřídí Komise skupinu na vysoké úrovni, která se bude zabývat zdravotními problémy souvisejícími s výživou a fyzickou aktivitou. Cílem skupiny bude zajistit, aby se mezi členskými státy uskutečňovala výměna strategických nápadů a postupů, a to ve všech vládních politikách. Spolupráce s platformou EU umožní rychlou komunikaci mezi odvětvími a podpoří rychlou výměnu a převzetí přístupů založených na partnerství veřejného a soukromého sektoru. Stávající síť pro výživu a fyzickou aktivitu bude dále rozvíjet svou činnost s cílem podpořit a usnadnit práci skupiny.

4. SOUDRŽNOST POLITIK NA ÚROVNI SPOLEČENSTVÍ

Tato bílá kniha se zaměřuje na opatření, která lze přijmout na úrovni EU k odstranění problémů souvisejících s výživou a se zdravím. Zaměřuje se proto na opatření, která může přijmout Společenství, např. právní předpisy nebo financování příslušných programů, nebo u nichž přidaná hodnota vyplývá z evropského rozměru, např. při usnadnění dialogu s globálními aktéry z potravinářského průmyslu nebo při vypracování srovnávacích ukazatelů pro monitorování ve všech členských státech.

Lépe informovaní spotřebitelé

Znalosti, preference a chování jednotlivce, například v souvislosti s životním stylem a stravovacími návyky, jsou utvářeny prostředím, které jej obklopuje. To se týká na straně jedné přístupu k jednoznačným, konzistentním informacím založeným na důkazech při rozhodování, které potraviny nakoupit, a na straně druhé širšího informačního prostředí, které je zase utvářeno kulturními činiteli, např. reklamou a jinými sdělovacími prostředky.

Komise pracuje na rozvoji obou těchto oblastí. Jedním způsobem, jak lze informace předat spotřebitelům a použít je na podporu rozhodování prospěšného pro zdraví s ohledem na nákup potravin a nápojů, je nutriční označení. Komise v současnosti provádí přezkum právních předpisů týkajících se nutričního označení s cílem navrhnout Parlamentu a Radě jeho posílení jakožto prostředku pro informování spotřebitelů. Po konzultacích týkajících se označování, které se uskutečnily na jaře 2006⁹, Komise nyní zkoumá možnosti nutričního označení. K záležitostem, které se zvažují, patří to, zda by se mělo zavést povinné označení a počet živin, které by měly být uvedeny na štítku, a úprava označení na přední straně obalu (tj. zjednodušené označování).

⁸ http://ec.europa.eu/health/ph_determinants/life_style/nutrition/platform/docs/contacts2007_en.pdf.

⁹ Označování: konkurenceschopnost, informovanost spotřebitelů a lepší právní úprava pro EU. Konzultační dokument GR SANCO. Únor 2006.

Dalším aspektem je regulace týkající se tvrzení výrobců ohledně jejich výrobků. V lednu 2007 vstoupilo v platnost nařízení č. 1924/2006 o výživových a zdravotních tvrzeních při označování potravin. Hlavním cílem je zajistit, aby výživová a zdravotní tvrzení na potravinách byla založena na spolehlivých vědeckých poznatcích tak, aby spotřebitelé nebyli uváděni v omyl nepřesnými nebo matoucími tvrzeními.

Reklama a uvádění výrobků na trh jsou vlivná odvětví, jejichž cílem je ovlivnit chování spotřebitelů. Existují důkazy, že reklama na potraviny a jejich uvádění na trh ovlivňují stravu, zejména u dětí. V období od října 2005 do března 2006 uspořádala Komise kulatý stůl o reklamě s cílem přezkoumat samoregulační přístupy a způsob, jak mohou právní předpisy a samoregulace vzájemně působit a doplňovat se. Jako výsledek byl ve zprávě o kulatém stolu stanoven model osvědčených postupů (nebo normy správy věcí veřejných) pro samoregulaci¹⁰. Tyto normy by se měly vztahovat na zvláštní oblast reklamy na potraviny pro děti. Při tom by dobrovolné snahy měly doplňovat stávající a odlišné přístupy přijaté členskými státy, např. španělský kodex PAOS a nedávnou iniciativu Spojeného království týkající se komunikačního úřadu. V této souvislosti je nutno vyzdvihnout žádost Evropského parlamentu týkající se zavedení kodexu chování pro reklamu na potraviny s vysokým obsahem tuku nebo cukrů zaměřenou na děti v průběhu diskuse o změně směrnice o audiovizuálních mediálních službách¹¹. Nová směrnice o audiovizuálních mediálních službách stanoví, aby členské státy a Komise podporovaly poskytovatele mediálních služeb k vypracování kodexů chování, pokud jde o obchodní sdělení na potravinách a nápojích určených pro děti. V této fázi Komise upřednostňuje zachování stávajícího dobrovolného přístupu na úrovni EU vzhledem k tomu, že potenciálně může působit rychle a účinně při řešení zvyšujících se úrovní nadváhy a obezity. V roce 2010 Komise tento přístup a různá opatření přijatá výrobním odvětvím posoudí a určí, zda jsou nutné rovněž jiné přístupy.

Ve spolupráci s členskými státy a příslušnými zúčastněnými stranami Komise připraví a podpoří zvláštní informační a vzdělávací kampaně za účelem zvýšení informovanosti o zdravotních problémech souvisejících se špatnou výživou, nadváhou a obezitou. Tyto kampaně se budou zaměřovat zejména na ohrožené skupiny, jako jsou děti.

Zpřístupnění zdraví prospěšných možností

Výběr prospěšný pro zdraví předpokládá zajištění existence zdraví prospěšných možností pro spotřebitele. Důležitou úlohu pro výrobu a zásobování potravin v Evropě hraje společná zemědělská politika (SZP). Tím, že zajišťuje dostupnost potravin, které Evropané jedí, tedy rovněž může určitým způsobem pomáhat utvářet evropskou stravu a může bojovat proti obezitě a nadváze. V rámci SZP je Komise odhodlána podporovat cíle v oblasti veřejného zdraví; nejnovějším příkladem je reforma společné organizace trhu s ovocem a zeleninou, která má podpořit spotřebu v určitém konkrétním prostředí, např. ve školách.

Jako součást probíhající reformy společné organizace trhu s ovocem a zeleninou Komise např. ve svých návrzích hodlá podpořit spotřebu ovoce a zeleniny u dětí tím, že bude umožněno, aby byla nadbytečná produkce distribuována ve vzdělávacích zařízeních a dětských prázdninových táborech. Komise rovněž navrhuje zvýšit spolufinancování EU na 60 % u propagačních projektů zaměřených na mladé spotřebitele (děti mladší 18 let). Organizace producentů se musí zaměřit na mladé spotřebitele v probíhajících propagačních kampaních

¹⁰ http://ec.europa.eu/consumers/overview/report_advertising_en.htm.

¹¹ Dříve označována jako směrnice „televize bez hranic“.

financovaných EU. V téže souvislosti je dalším důležitým aspektem, který by se měl uvážit, způsob, jak zajistit dobrou nebo větší cenovou dostupnost ovoce a zeleniny s cílem podpořit jejich spotřebu, zejména u mladých lidí. Projekt „Ovoce do škol“ spolufinancovaný Evropskou unií by představoval významný krok správným směrem. Takový projekt by měl být zaměřen na děti mezi 4 a 12 lety a byl by součástí reformy společné organizace trhu s ovocem a zeleninou.

Roste zájem o složení vyrobených potravin a úlohu, jakou může hrát změna složení při zajištění zdravější stravy. Výrobní odvětví již učinilo důležité kroky, ty však nebyly vždy jednotné, pokud jde o jednotlivé výrobky a členské státy. Některé členské státy podporují změnu složení potravin, např. pokud jde o úroveň tuku, nasycených mastných kyselin a trans-mastných kyselin, soli a cukru. Podle šetření CIAA¹², které se uskutečnilo v EU v roce 2006, jedna ze tří společností uvedla, že v letech 2005 a 2006 změnila složení u nejméně 50 % svých výrobků. K této změně složení došlo u řady potravin, včetně snídaňových cereálií, nápojů, sušenek, cukrovinek, mléčných výrobků, omáček, polévek, koření, olejů, svačinek a sladkostí.

Komise navrhuje zahájit v roce 2008 studii za účelem přezkoumání možnosti změny složení potravin ke snížení úrovně těchto živin vzhledem k úloze, kterou hrají při rozvoji chronických chorob. To bude zahrnovat posouzení opatření, jež byla dosud přijata prostřednictvím regulačních i dobrovolných opatření, s cílem poskytnout základ pro hodnocení budoucího pokroku.

Komise hodlá v rámci partnerství usnadnit kampaně týkající se změny složení soli na základě jednoznačných důkazů o jejich efektivnosti, jakož i kampaně zaměřené obecněji na zlepšení obsahu živin ve vyráběných potravinách.

Podpora fyzické aktivity

Fyzická aktivita zahrnuje celou škálu činností od organizovaného sportu po „aktivní dojíždění do zaměstnání“¹³ nebo venkovní činnosti. Komise se domnívá, že členské státy a EU musí přijmout aktivní opatření ke zvrácení poklesu úrovně fyzické aktivity v posledních desetiletích, který byl zapříčiněn řadou faktorů.

Snaha jednotlivců nalézt způsoby zvýšení fyzické aktivity v každodenním životě by měla být podpořena rozvojem fyzického a společenského prostředí, které takovéto aktivity napomáhá.

Evropská komise rovněž podporuje opatření v oblasti udržitelné městské dopravy prostřednictvím politiky soudržnosti, CIVITAS a programu Inteligentní energie pro Evropu, který v roce 2007 vstupuje do nové fáze. Za hlavní součást se považují projekty v oblasti cyklistiky a pěší turistiky a místní orgány se vybízejí k předkládání žádostí. Komise chce zajistit, aby stávající granty pro veřejnou infrastrukturu byly plně využity pro účely zdravého životního stylu, např. aktivní dojíždění do zaměstnání, a v průběhu roku 2007 zveřejní „městského průvodce“ pro místní orgány za účelem zvýšení informovanosti o těchto možnostech financování ve všech odvětvích.

¹² Konfederace potravinářského a nápojového průmyslu.

¹³ Cesta do práce a z práce pěšky, na kole nebo jiným aktivním způsobem.

V roce 2007 Komise zveřejní zelenou knihu o městské dopravě, za níž bude v roce 2008 následovat akční plán. Komise rovněž zamýšlí zveřejnit pokyny k plánům udržitelné městské dopravy.

Komise rovněž předloží bílou knihu o sportu, jejímž cílem bude předložit návrhy ke zvýšení míry účasti na sportovních aktivitách v EU a rozšíření sportovního pohybu tak, aby zahrnoval fyzickou aktivitu obecněji.

Prioritní skupiny a prostředí

Důkazy naznačují, že obezita u evropských dětí prudce narůstá a že neúměrně postihuje osoby z nižších sociálně-ekonomických skupin. Dvěma cíli politiky soudržnosti EU na období 2007–2013 je podporovat příspěvek měst k růstu a zaměstnanosti a udržet zdravou pracovní sílu¹⁴. U programů se zaměřením na městské oblasti mohou opatření k regeneraci veřejných prostor zahrnovat infrastrukturu v sociálně-ekonomicky znevýhodněných oblastech, a tak zajistit přitažlivá místa pro fyzickou aktivitu. Současně by priority programu pro zdravou pracovní sílu měly pomoci „odstranit mezeru“, pokud jde o zdravotnickou infrastrukturu a zdravotní rizika. V takovýchto prioritách programu mohou hrát zásadní roli opatření k podpoře fyzické aktivity.

Dětství je důležitým obdobím pro vštěpování upřednostňování zdraví prospěšného chování a osvojení si životních návyků k udržení zdravého životního stylu¹⁵. V tomto ohledu školy jednoznačně sehrávají zásadní roli. Jedná se rovněž o oblast, v níž jsou k dispozici nezvratné důkazy o účinnosti zásahu: studie prokazují, že místní opatření s velmi širokým zapojením zaměřující se na děti ve věku 0–12 let budou z dlouhodobého hlediska účinná při změně chování. Práce by se měla zaměřit na vzdělávání v oblasti výživy a na fyzickou aktivitu. Zdravotní a tělesná výchova patří k prioritním tématům v novém programu celoživotního učení (2007–2013), a konkrétněji v jeho podprogramu Comenius pro školní vzdělávání. Bude existovat prostor pro provádění projektů v oblasti výživy i fyzické aktivity s důrazem na sport a posílení spolupráce mezi školami, zařízeními pro vzdělávání učitelů, místními a vnitrostátními orgány a sportovními kluby.

V roce 2007 bude Komise financovat studii zabývající se vztahem mezi obezitou a sociálně-ekonomickým postavením s cílem uvážit nejúčinnější zásahy s ohledem na osoby z nižších sociálně-ekonomických skupin.

¹⁴ Politika soudržnosti pro podporu růstu a zaměstnanosti - Strategické obecné zásady Společenství, 2007–2013, rozhodnutí Rady ze dne 6. října 2006.

¹⁵ EPODE a „Tiger Kids“ jsou dva inovativní příklady komunitních projektů k prosazování zdraví prospěšného chování u dětí. EPODE například sdružuje rodiče, učitele, zdravotnické odborníky a místní podnikatele v městech po celé Francii. Opatření zahrnují akce jako zvláštní „týdny potravin“, během nichž se děti seznamují se zdravým jídelm, a pořádání „pěšího autobusu“ do školy a dohled ze strany rodičů. Tiger Kids je projekt zaměřený na děti předškolního a školního věku ve čtyřech regionech Německa, jehož cílem je stanovit normu kvality pro prevenci obezity. Zapojuje rodiče do podpory výživy a aktivity u dětí ve škole i mimo ni.

Rozvoj poznatků pro podporu tvorby politiky

Komise hodlá navázat na pevné základy položené předchozími výzkumnými rámci v oblasti výživy, obezity a hlavních chorob způsobených nezdravým životním stylem, jako je rakovina, diabetes a nemoci dýchacího ústrojí. Komise zjistila, že je nutné vědět více o determinantech výběru potravin, a v sedmém rámcovém programu stanoví hlavní oblasti výzkumu týkající se chování spotřebitelů; vlivu potravin a výživy na zdraví; hybné síly při prevenci obezity u cílových skupin, např. kojenců, dětí a dospívajících, a účinných zásahů v oblasti stravy. Program se bude zabývat rovněž zdravotními faktory, prevencí chorob a podporou zdraví jako součást tématu „Optimalizace poskytování zdravotní péče evropským občanům“.

Od roku 2006 má Evropský úřad pro bezpečnost potravin (EFSA) novou úlohu, a to radit Komisi v souvislosti s prováděním nařízení o výživových a zdravotních tvrzeních. Nový mandát zahrnuje poskytování poradenství ohledně výživových profilů pro potraviny, na nichž jsou uvedena zdravotní tvrzení, a vyhodnocení vědeckého zdůvodnění těchto tvrzení. Dalším příkladem přínosu EFSA v oblasti související s výživou je aktualizace referenčních příjmů u evropského obyvatelstva, pokud jde o energii a živiny.

Rozvoj monitorovacích systémů

Způsob, jakým jsou shromažďovány vnitrostátní údaje o ukazatelích obezity a nadváhy, je harmonizován jen málo, což ztěžuje srovnání v rámci EU. Dále jsou k dispozici pouze omezené údaje v tak důležitých oblastech, jako je spotřeba potravin.

Komise zjistila potřebu posílit monitorování na třech hlavních úrovních. Za prvé, na makroúrovni k zajištění konzistentních, srovnatelných údajů o ukazatelích celkového pokroku – v rámci zdravotních ukazatelů Evropského společenství (ECHI) – v souvislosti se stravou a fyzickou aktivitou, např. výskyt obezity. Za druhé, systematicky zjišťovat, jaká opatření se uskutečňují v členských státech, aby je bylo možno monitorovat a vyhodnocovat jejich dopad. Za třetí, v souvislosti s jednotlivými projekty a programy vzhledem k jejich úloze jakožto stavebních kamenů pro účinnou společenskou odezvu.

Na podporu monitorování na makroúrovni Evropská komise vypracovala evropské dotazníkové šetření o zdravotním stavu (EHIS), které začne fungovat v roce 2007 a zavede harmonizovaný přístup k pravidelnému shromažďování statistických údajů uváděných respondenty o výšce a hmotnosti, o provádění fyzické aktivity a o četnosti spotřeby ovoce a zeleniny prostřednictvím evropského statistického systému. Do roku 2010 Komise plánuje zavést evropské zjišťování stavu zdraví (EHES) s cílem získat objektivní informace o škále měření v souvislosti s výživou, včetně BMI, cholesterolu a hypertenze u namátkou vybraného obyvatelstva. EUROSTAT v současnosti rovněž vypracovává první soubor ukazatelů spotřeby potravin za účelem sledování modelů a trendů v souvislosti s výživou. Důraz těchto činností v rámci evropského statistického systému je kladen na vypracování kvalitních údajů a ukazatelů zdravotního stavu (včetně obezity), jakož i životního stylu (včetně výživy a fyzické aktivity).

Hlavními cíli bude stanovit škálu politik a opatření zavedených v členských státech a posílit monitorování a vyhodnocování jejich dopadů. Komise bude dále podporovat monitorovací funkci prostřednictvím svých projektů v rámci programu v oblasti veřejného zdraví, které podporují opatření ke zřizování sítí a výměnu informací v oblasti osvědčených postupů s ohledem na výživu a fyzickou aktivitu a prevenci obezity.

5. ÚROVEŇ ČLENSKÝCH STÁTŮ

V oblasti své působnosti Komise stanovila komplexní škálu opatření, která mají být zavedena v různých odvětvích politiky. Jak již bylo zmíněno, těžiště však musí spočívat v řadě opatření na straně členských států nezbytných k řešení problémů souvisejících s výživou, nadváhou a obezitou. Účelem komplexní škály opatření, která bude Komise v oblasti své působnosti provádět v různých odvětvích politiky, je podpořit nebo doplnit opatření členských států. Důležitá je rozmanitost stravy a rozdílné politické přístupy v jednotlivých členských státech. Kromě toho je důležité, aby opatření byla i nadále prováděna na regionální a místní úrovni, které jsou občanům EU blíže. Na těchto úrovních mohou být navrženy a validované obecné přístupy přizpůsobeny určitým místním souvislostem. Tato opatření musí být rovněž monitorována, hodnocena a projednávána. Komise bude tato celostátní a regionální opatření porovnávat a společně se skupinou na vysoké úrovni hodnotit a výsledné informace bude zveřejňovat na svých internetových stránkách¹⁶. Komise hodlá využít výše zmíněnou skupinu na vysoké úrovni k podpoře šíření osvědčených postupů a k poskytování jakékoliv podpory, která by se mohla považovat za vhodnou na úrovni Společenství.

Členské státy musí hrát rovněž aktivní úlohu při rozvoji partnerství pro místní opatření, která mohou podpořit dobrovolné iniciativy, např. rozvoj odpovědné reklamy.

6. CO MOHOU UDĚLAT SOUKROMÉ SUBJEKTY

Soukromé subjekty musí hrát důležitou úlohu při rozvíjení výběru spotřebitelů, který je prospěšný pro zdraví, a při jejich podpoře, aby se rozhodli pro zdravý životní styl: jejich činnosti v této oblasti mohou doplňovat vládní politiku a legislativní iniciativy na evropské a vnitrostátní úrovni. Pokud soukromé subjekty působí v rámci různých členských států, jak je tomu v případě velkých průmyslových subjektů, je další širokou oblastí činnosti vypracování společného soudržného přístupu ke spotřebitelům v celé EU.

Zpřístupnění zdraví prospěšných možností za dostupné ceny: Potravinářský průmysl (od výrobců po maloobchodníky) by mohl zajistit prokazatelné zlepšení v oblastech jako změna složení potravin, pokud jde o sůl, tuky, zvláště nasycené mastné kyseliny a trans-mastné kyseliny, a cukry, pro spotřebitele v celé EU a uvážit způsoby, jak podporovat spotřebitele, aby takovéto výrobky s novým složením přijali. Existují také důkazy o tom, že osvědčené postupy maloobchodníků v členských státech pravidelně za nízké ceny nabízet zdravé produkty, jako ovoce a zeleninu, vedly k pozitivnímu dopadu na stravu.

Informování spotřebitelů: Maloobchodníci a potravinářské společnosti by mohli plně přispět ke stávajícím dobrovolným iniciativám členských států.

Komise pracuje na prosazování lepších pravidel pro reklamu a uvádění výrobků na trh, která ve všech členských státech splňují přinejmenším standardy Evropské aliance pro samoregulaci reklamy. Podle nových ustanovení směrnice o audiovizuálních mediálních službách mají v této souvislosti členské státy podporovat režimy spoluregulace a samoregulace na vnitrostátní úrovni, s nimiž souhlasí zúčastněné strany.

¹⁶ http://ec.europa.eu/dgs/health_consumer/publichealth_en.htm.

Komise by uvítala další iniciativy předních společností k dosažení tohoto cíle.

Úspěšná samoregulace spočívá v zavedení systémů ke sledování vývoje a dodržování dohodnutých kodexů. V současnosti se v EU schopnost toto zajistit liší. Proto je nutné posílit v rámci členských států systémy samoregulace a zaměřit je na model Komise týkající se osvědčených postupů. Platforma musí působit jako fórum, které na vysoké úrovni sleduje přístup na vnitrostátní a nižší než vnitrostátní úrovni, a to od výrobců potravin po maloobchodníky a odvětví obchodní komunikace.

Podpora fyzické aktivity: (1) Sportovní organizace by mohly spolupracovat se skupinami v oblasti veřejného zdraví za účelem vypracování reklamních a marketingových kampaní v celé Evropě, které prosazují fyzickou aktivitu zejména u cílových skupin obyvatelstva, např. u mladých lidí nebo osob z nižších sociálně-ekonomických skupin. Chystaná bílá kniha o sportu stanoví úlohu takovýchto sítí. (2) Místní a regionální účastníci by měli aktivně spolupracovat s místními orgány, aby byly v jejich plánech budov, městských ploch, např. hřišť pro děti, a dopravních systémů zohledněny cíle v oblasti veřejného zdraví.

Prioritní skupiny a prostředí: Školy jsou velkým dílem odpovědné nejen za zajištění toho, aby děti chápaly význam správné výživy a tělesného pohybu, ale rovněž za zajištění toho, aby z nich měly skutečně prospěch. V tomto ohledu mohou školám pomoci vhodná partnerství se stranami ze soukromého sektoru, včetně podnikatelů. Školy by měly být chráněným prostředím a tato partnerství by se měla uskutečňovat transparentním a nekomerčním způsobem.

Podniky mohou rovněž podporovat rozvoj zdravého životního stylu na pracovišti. Spolu s organizacemi zaměstnanců by měly rovněž vypracovat návrhy/pokyny, pokud jde o způsoby, jak mohou společnosti různých velikostí zavést jednoduchá, nákladově efektivní opatření k prosazování zdravého životního stylu u zaměstnanců.

Evropská a vnitrostátní klinická odborná zařízení by měly vypracovat návrhy na podporu vzdělávání zdravotnických odborníků s ohledem na rizikové faktory špatného zdravotního stavu související s výživou a fyzickou aktivitou (např. nadváha a obezita, krevní tlak, fyzická aktivita) se zvláštním důrazem na prevenci a úlohu, kterou hrají faktory životního stylu.

Získání obrazu o správných a osvědčených postupech: Organizace občanské společnosti, zejména organizace působící v oblasti veřejného zdraví, mládeže a sportu, by mohly vypracovat doklady o dopadech politik a opatření na všech úrovních.

7. MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE

Komise bude s WHO spolupracovat na rozvoji systému dohledu pro EU-27 v oblasti výživy a fyzické aktivity jakožto jednom z opatření navazujících na Evropskou chartu boje proti obezitě přijatou v Istanbulu dne 16. listopadu 2006. V roce 2007 hodlá WHO přijmout druhý akční plán pro Evropu v oblasti potravin a výživy. Evropská komise vítá tento aktualizovaný rámec v oblasti veřejného zdraví, v němž se mají uskutečňovat budoucí činnosti, a je odhodlána se na tomto procesu významně podílet.

Co se týká dvoustranné spolupráce, Komise bude nadále úzce spolupracovat se zeměmi, které vypracovaly vlastní strategie, s cílem využít jejich zkušeností, jak se již děje s USA od května 2006.

8. ZÁVĚRY A MONITOROVÁNÍ

Výskyt obezity bude jedním z hlavních ukazatelů pro měření pokroku dosaženého v EU díky této strategii. Při schvalování charty WHO členské státy uvedly, že ve většině zemí by mělo být možné dosáhnout viditelného pokroku, zejména u dětí a dospívajících, v příštích 4–5 letech a vývoj zvrátit nejpozději do roku 2015.

V roce 2010 Komise provede přezkum pokroku s cílem přezkoumat stav obezity, zjistit rozsah, nakolik byly její politiky sladěny s cíli tohoto dokumentu a nakolik účastníci v celé EU přispívají k dosažení těchto cílů. Pokud výrobní odvětví předložilo návrhy nebo pokyny pro zásah, přezkum v roce 2010 umožní rovněž zviditelnit konkrétní pokrok. Ve zvláštním případě samoregulačních opatření výrobního odvětví bude muset přezkum uvést, jak dobře jsou tato prováděna a jaký mají účinek.